

Modernizacijos eksperimentai

1901m. Abdur Rahman pakeitė jo sūnus **Habibullah**. Tai retas Afganistane taikus sosto perdavimas. Habibullah matė poreikį modernizuoti šalį: jis steigė mokyklas, kuriose buvo pritaikyta moderni **Mahmud Beg Tarzi** mokymo programa, statė fabrikus ir tiesė kelius. Tam didžiulę įtaką darė Mahmud Beg Tarzi - pirmojo šalies laikraščio įkūrėjas, nacionalinis mąstytojas, reformistas. 1907m. Habibullah atmetė anglų- rusų konvenciją, kuri numatė Afganistaną kaip buferinę zoną tarp imperijų, nė nepasitarus su šios šalies valdovu. Prasidėjus I Pasauliniui karui, Habibullah flirtavo su vokiečių- turkų delegacija, kuri ketino pradėti karą Indijoje, bei siekė ryšių su naująja Sovietų Sąjunga. Habibullah buvo nušautas medžioklėje 1919m. pradžioje. Habibullah brolis **Amanullah** perėmė sostą ir dar stipriau keliavo modernizacijos keliu. Iš karto 1919 vasario 28d. paskelbė Afganistano neriklausomybę, kas tapo priežastimi trečiam britų- afganų karui. O taip pat užmezgė diplomatinus ryšius su Rusija, o 1926m. jau su TSRS apie abipusį netralitetą ir nepuolimą. 1923m. buvo priimta šalies konstitucija įteisinanti laisvą žemės pirkimą- pardavimą, žemės mokestis natūra, pakeistas į piniginį. Pirmas jo, kaip karaliaus (emyro titulas jam atrodė nebetinkamas XXa.), veiksmas buvo išprovokuoti anglus Trečiajam anglo-afganų karui. Šis karas truko mažiau nei mėnesį - prasidėjo ir baigėsi 1919m. gegužį. RAF (*Royal Air Force* - Karališkosios Oro Pajėgos) bombardavo Kabulą ir Džalalabadą, bet į aktyvesnius veiksmus britai, dėl I Pasaulinio karo sukeltos įtampos, nedrįso kištis, ir paprašė taikos. Afganai buvo priversti pamiršti užgautas ambicijas, nes priešpastatyti britų aeroplanams ir kulkosvaidžiams nekažinką ir teturėjo. Taikos sutartis suteikė Afganistanui pilną laisvę kontroliuoti savo diplomatinis ryšius - po šimtmetį trukusio „Didžiojo žaidimo“ Amanullah atkovojo visišką Afganistano nepriklausomybę. Jis išvyko į 8 mėn. kelionę po Europą, bet namie baimė ir pasipriešinimas burbuliavo su kiekviena atkeliavusia istorija apie jo skrybeles ir automobilius. Dar didesnis triukšmas kilo, kai leido karalienei Soraya pasirodyti viešumoje be galvos apdangalo ir dėvint suknelę be rankovių. Pasklido kalbos, jog jis leidžia europiečiams importuoti mašinas, kurios daro muilą iš žmonių lavonų. Šalis (didžiąja dalimi puštunai) sukilo maištu, ir Amanullah armija, mirtinai nusilpusi dėl prarastų britų subsidijų, nebegalėjo išlaikyti tvarkos. Antivalstybinės proklamacijos mėtomos iš britų lėktuvų. 1929m. pradžioje karalius patraukė į tremtį Italijon užleisdamas sostą tadžikui **Bacha Saqao**. Mirė 1960m. Ciuriche, palaidotas Džalalabade.

Afganu karalystes herbas 1920m.

Habibullah Khan

Amanullah Khan

Karalius Amanulach ir Soraja

Trečiasis afganų- britų karas

Tai pats trumpiausias tarp šių šalių karas trukęs tik 50 dienų. Karo pradžioje pagrindiniai mūšiai vyko Centrinėje ir Pietų Afganistane. Naudodami technškai galingesnę ir skaitlingesnę kariuomenę, britai netruko užimti siaurą pasienio ruožą išstumdami nesaveikaujamus tarpusavyje afganų kariuomenės dalinius.

Bet jau nuo karo pirmų dienų afganų karines pajėgas sustiprino savanorių būriai, kurie savo išpuoliais prieš įsiveržėlius sunkino jų skverbimasi į gylį. Kovo pabaigoje sukilusios afridijų ir orakzajų gentys gyvenamos Chaiber srityje, sukaustė tolimesnį britų pajėgų veržimąsi. Britų daliniuose, kurie buvo surinkti Šiaurės - Vakarų Indijoje prasidėjo sumišimas. "Chaibero šaulių" tarpe prasidėjo dezertyravimas ir perėjimas Afganistano kariuomenės pusėn. Britų vadovybė likusius "Chaibero šaulių" dalinius nuginklavo ir išformavo. Bet, kaip bebūtų, Chaiber sritis buvo kontroliuojama britų ir kėlė rimtą grėsmę kaip artimiausias kelias į Kabulą.

Afganų kariuomenei vadovaujamai generolo **Muchamed Nadir chan** įvykiai palankiau klostėsi Chost apylinkėse Matun rajone. Ten jiems pavyko ne tik atremti britų puolimą, bet ir pasistumėti į Kuram ir Tochi slėnius nusumiant juos atgal. Afganų dalinių pasirodymas šiame rajone tapo signalu afridijų ir vazirų genčių sukilimui. Iš šių genčių atstovų britais sukurta vietos "policija" išžudė savo karininkus ir pradėjo sukilimą puldinedami britų garnizonus, naikindami telegrafo linijas ir gelezinkelį.

Šiame ruože tolimesni karo veiksmai vyko permainingai sėkmingai abiem pusėm. Afganų daliniai atmušė visus britų ketinimus priartėti link Kandachar. Norėdami nukreipti afganų dėmesį nuo Vaziristan, kur pasiekti laimėjimai, britų karinė vadovybė planavo Herat pusėn pasiūsti savo kariuomenę iš Šiaurės Irano ir okupuotų sovietinės Turkmėnijos vietovių. Bet ši operacija nepavyko, nes Raudonoji armija Turkmėnijoje perėjo į puolimą išstumdama britus iš Bairam-Ali ir po trejetos dienų - Merv. Pasikeitus padėčiai, britų valdovybė ėmė suprasti kaip beperspektyvų tolimesnį ketinimą ginklo pagalba susigražinti Afganistano valdymą. Ir nusprendė tai padaryti diplomatinėmis priemonėmis. Norėdami sustiprinti savo pozicijas būsimų derybų metu, gegužio 17-24d trimis avio smūgiais bombardavo Džalalabad ir 23d Kabulą. Šis bombardavimas miestų, kuriuose praktiškai nebuvo jokių karinių strateginių objektų, turėjo paveikti Afganistano valdžią ir gyventojus. Griežtas oficialus Sovietų regavimas paspastino derybas. 1919m. rugpjūčio 8d. pasirašyta paliaubų sutartis. Sutarties papildyme pabrėžta, jog britai pripažysta Afganistano nepriklausomybę ir suveranumą, bet "Durand linija" liko galioti.

Bacha Saqao

Bacha Saqao puskarininkis, vienas iš antivyriausybės perversmo remiamas britais lyderių. 1929 sausį paskelbia Afganistano emyrą, susiteikdamas sau naują vardą **Chabibula-Schan Gazni**. Jis atšaukė visas reformas, bet įsiveržus į Kabulą generolo **Muchamad Nadir Khan** kariuomenei, Bacha Saqao pasidavė kartu su visu ministrų kabinetu. Genčių atstovų nutarimu - apmėtyti

akmnenimis, o po to vieni šūšaudyti, kiti pakarti. Prasidėjo susidorojimas tadžikų ir uzbekų tautybės gyventojais, kurie parėmė Basha Sakao perversmą. Į šiaurinius jų apgyvendintus rajonus buvo pasiustos baudžiamosios ekspedicijos sudarytos iš puštun genčių. Nekilnojamas turtas konfiskuotas, vietovės apilėštos ir nualintos.

Apkaltinti lojalumu ir palaikimu buvusiam režimui susidorota ir su valstybės aparato tarnautojais bei visuomenės veikėjais. Vieni neteko postų, kiti gyvybių. Farsi (persi) kalba kuri daugiau nei tūkstantį metų buvo naudojama moksle, kultūroje, valstybės ir tarptautiniuose santykiuose, 1936m. buvo pakeista į puchtą, kuria kalbėjo mažiau nei trečdalis Afganistano gyventojų. Tokia diskriminacinė ir šovinistinė politika, Afganistaną daygeliui dešimtmečių gražino į praeitį.

Bacha Saqao

Muchamad Nadir Khan

* * *

Tuo metu TSRS pirmą kartą įvedė savo dalinius ir užėmė Mazari Charif patraukė Kabulo link.

Nadir Khan, pasiskelbė karaliumi. Nors ir nebūdamas karališko Amanullah giminės kraujo, bet Durrani Puštunas, jis iškart nutraukė bet kokią šalies modernizavimą. Žiauriais metodais susidorota su opozicija, numalšinti žemdirbių maištai. Paskelbė deklaraciją apie mokesčių sistemos supaprastinimą, civilinis ir baudžiamasis kodeksai prilyginti šariato teisei. Moterims liepta vėl nešioti čadras, uždarytos mergaičių mokyklos. Vėliau, supratęs jog modernizacija reikalinga šaliai, Kabule atidarytas Afganistano nacionalinis bankas, medicinos mokykla ant kurio bazės vėliau buvo sukurtas Kabulo universitetas. Ir visa jo politika buvo orientuota į Didžiąją Britaniją, kuri teikė jam diplomatinę ir finansinę pagalbą. Bet 1933m. teprabuvęs soste nepilnai ketverių metų, buvo nužudytas (nušautas trimis revolverio šūviais karinės

mokyklos kursanto).

Pirmas sovietų isiveržimas į Afganistaną

1929m. 15 balandžio tarybiniai daliniai (praktiškai toje pačioje vietoje kur ir pusę amžiaus vėliau- tadžikų Termezo rajone) perrengti afganų armijos uniforma kirtė sieną, tikėdamiesi jog prie jų prisijungs nepatenkinti esama valdžia vietiniai. Gruputė susidedanti iš dviejų tūkstančių kruopščiai atrinktų raitelių, papildyta 4 kalnų patrankomis ir 12 rėminių, bei 12 rankinių kulkosvaidžių. Grupei vadovavo **Vitalij Markovič Primakov**- nuo 1927m tarybinis karinis atašė Afganistane. Nors oficialiai visi jį vadino turkų karininku Ragib bėjumi. Štabui vadovavo **Gulam Xajdar**- afganų karininkas.

Pirmas susidurimas įvyko Pata Xisar. Iš 50 postų gynusių afganų pasieniečių karių gyvi liko dviese. O kiek vėliau nukauti ir jiems skubėję į pagalbą iš gretimo Sijax –Gerd posto.

16 balandžio dalinys jau buvo prie Kelif miesto. Miestui užimti pakako keletos patrankos šūvių ir prastai apmokyti afganų kariai išsibėgiojo. Sekančią dieną be kovos krito Chanabadas. 29 balandžio prasidėjo mūšis dėl Mazari– Charif. Sovietų daliniams pavyko įsiversti į miesto pakraštį, bet sutikę atkaklų pasipriešinimą buvo sustabdyti. Ir tik vakarėjanč, naudodami kulkosvaidžių ir pabūklų ugnį (ko afganai neturejo) užėmė miestą. Į Taškentą ir Maskvą nuskriejo šifruotas pranešimas- „**Mazaris užimtas Vitmaro būrio**“(Vitalij Markovič)

Bet „pasaulinės revoliucijos idėja“ čia nieko nejaudino. Didesnioji dalis gyventojų į svetimšalius žiūrėjo priešišškai.

Kitą dieną, Deidali garnizonas mėgino susigražinti prarastą Mazari- Charif. Fanatišku atkaklumu, nekreipdami dėmesio į daug kritusių nuo kulkosvaidžių ir artilerijos ugnies, afganų atakos sekė viena paskui kitą. Sovietų radistas šifrograma užprašė pagalbos, bet pasiūstas į pagalbą eskadronas su kulkosvaidžiais nesugebėjo prasimušti susidūres su gausesnėmis afganų pajėgomis. Ir tik 26 balandžio raudonžvaigždžiai aeroplanai atskraidino į Mazari 10 kulkosvaidžių ir 200 sviedinių patrankoms. Nesugebedami išmušti sovietų iš Mazari afganų armija apsupo miestą, perkasdami ir pakeisdami vadens kanalų kryptį, tuo palikdami Mazari- Charif be vandens.

Būrio vadas pasiuntė pranešimą; „Galutinis tikslas užimti Deilali ir Balx. Gyvos jėgos tam nepakanka, būtina technika. Imanoma būtų tai atlikti gavus 200 dujų sviedinių. Jei pagalba neimanoma, sužaisime- va bank- pulsime Deilali“

Gegužio 6d. Sovietinė aviacija pradėjo oro antpuolį prieš afganų pozicijas Mazari-Charif. Sieną kirto dar vienas 400 raudonarmiečių būrys, vadovaujamas **Zelim Chan** (tikrasis vardas **Ivan Petrov**, vidurio Azijos 8 kavalerijos brigados vadas, vėliau tapęs armijos generolu Tarybų Sąj. Didvyriu). Vienu metu suduoti smūgiai privertė afganus trauktis ir užimti gynybą Deilali tvirtovėje.

Gegužės 9, po art. apšaudymo pilies garnizonas atsitraukė palikdamas 50 pabūklų, 20 kulkosvaidžių, šaunamuosius ginklus ir kitą amuniciją. Paskatinti pergalės jungtinis būrys pajudėjo tolyn ir sumušė **Ibragim- bejo** 3000 raitelių kavaleriją.

Gegužio 18d. Primakov su specialiai atsiūstu lėktuvu išskrido į Maskvą. Vadovavimą perėmė **Ali Avzal- chan**(**Aleksandr Ivanovič Čerepanov**), kuris vadovaudamasis įsakymu skverbėsi tolyn į šalies gilumą. Bet 23 gegužio jiems teko grįžti atgal į Tach- kurgan, kurią užėmė **Seid Chusein** divizija. Po bombardavimo iš oro, raudonarmiečiai įsiveržė į miestą, kur gatvių mūšiai truko dar dvi dienas. Afganai atsitraukė, bet Čerepanov artilerija nebeturėjo sviedinių, o ir praktiškai visi kulkosvaidžiai buvo sugadinti mūšio metu.

Atėjo radiograma nuo **Stalino**- „**Ali Avzal chano būriui grįžti**“.

Ir nežiūrint šiuos agresijos, TSRS ir Afganistano valdžia tęsė draugiškus santykius iki 1979, kai jos 40 armija vėl kito suverenos valstybės sieną, įsitraukdama į pilietinį, tarptautinį karą.

[Dailali tvirtovės liekanos](#)

[Tadžikų sukilėliai su savo emvru](#)

[Habibula Khan](#)

* * *

Pagman

Pagman (20km į pietus nuo Kabulo) minimas jau Mogolų **Babur**, - jis giria šios vietos tyrą kalnų orą, vandens telkinius. Jo įsakymu iš Samarkand ir Fergana, čia buvo vežami vaismedžių sodinukai ir kuriamas sodas. Pusiaukelėje nuo Kabulo iki Pagman stovi nuo seno lankoma šventykla **Khwaja Mosafer**, kur kažkada buvo gyvenamasis būstas, savo gerais darbais ir pamaldumu stebinusio apylinkės gyventojus ir kabuliečių vadinama **Ziarat-i-Shah-o-Aros** (Jaunųjų(susižadėjusiųjų) šventykla).

Pagman pradėti statyti įvairios paskirties statiniai, fontanai, arklides ir net dramblynas. Drambliai buvo atvežti iš Indijos ir naudojami ne tik statybų darbuose- žemės trambavimui ir lyginimui tempiant akmeninius volus, sodų ir terasų įrengimui, bet ir karališkom eisenom Kabule. Drambliai išpuošti auso siūlais siuvinėtais ir daugybe ivairiaformių veidrodėlių išdabintais dembliais keltavo sostinės gyventojų susižavėjimą. Per 1908m. Kabulo miesto gaisrą, dramblių pagalba pavyko nugriauti dalį pastatų, užkertant kelią tolimesniam ugnies išsiplietimui.

Laikui bėgant Pagman, dar iki sukuriant grandiozinius rūmų pastatus **Dar-ul- Amane** ir **Topai-I Tadžbek**, tapo pakankamai jaukia karališka vasaros rezidencija su **Bagh-e-Umumi** parko su fontanais ir įrengtais gėlynais. 1927m. vadovaujant indų ir europiečių architektams imtos statyti karališkos vilos, su sodais ir gėlynais. Šalimais statėsi karališkos šeimos giminės- dėdės, pusbroliai.

Afganistano karalius **Amanulla** (Amir al- Munenin, Amanu'llach Schah, Sarkar-i- Wala- Dievo malonės Afganistano karalius 1919m-1929m.) gimė čia ir labai mėgo šį mažą kaimelį. Jis daug prisidėjo puošdamas jį sodais ir visuomeninius pastatais. Jo nurodymu, čia buvo uždraustos įprastų Afganistane molinių namų statybos ir pastatytas visuomenės naudojimui teatras (1926m. sudegintas **Bacha Saqao**). Taip pat pastatyta "raudonoji" mečetė, bei viešbutis "Pagman", bei įrengtas miškininkystės ir agro stotis, kurios darbuotojai veisė, sodino ir prižiūrėjo sodinukus parke bei aplinkinių kalnų šlaituose. Neatsilikant nuo tometės mados įrengta golfo aikštelė. Šiuo "bedievių" žaidimu žaidė ir pats karalius ir liepė išmokinti savo giminės vyrus. Karaliaus su raketė ir keista apranga bėgiojimas po teniso kortą glumino lopytais chalatais apsirengusius žemdirbius, kuriems Pagman buvo irgi prieinamas. Po kilusių muštynių tarp " islamiškosios morales sergėtojų" ir apsaugos, su raketė ir keista apranga karaliui pamiršti.

1915m. čia, po ilgų svartymų Amanulla tėvas **Chabibulla I** nedideliame namelyje, priėmė vokiečių delegaciją vadovaijamą **Nidermajer Chentig**. Pagrindinių trijų derybininkų likimai tragiški: karalių į ausį nušaus siūstas žudikas, **Achmud Bek Tarzi** mirs priverstinėje emigracijoje Stambul, Nidermajer- nuo tuberkiliozės Vladimir kalėjime 1948m.

1920m. karaliaus Amanula užsakymu pagal prancūzų ir vokiečių architektų projektus pastatyta **Triumfo arka**- pergalei Trečiajame angkų-afganų kare paminėti. Šis paminklas ir skveras šalia jo,

kabuliečių tapo mėgstamas ir lankomas. Apgriautas sovietų invazijos metu ir praktiškai visiškai sugriautas vėlesnėse tarpusavio kovose.

1928m. rugsėjo 1d. Pagman Amanulla nurodymu sukviesta Loja- Džirga. Jos metu parko terasoje posėdžiavusius delegatus, vis apsilankydavo karalius ir isitraukdavo į diskusijas- ko šalies istorijoje seniai bebuvo buvę. Bet netikėtai pačiam Amanulla - šis susirinkimas peraugo į pasipiktinimą nepatenkintų reformomis dvasininkų ir konservatyviai nusiteikusių delegatų.

Pasitraukus iš valdžios Amanulla, vėlesni šalies valdovai kurį laiką vengė Pagman, kaip nepavykusio modernizacijos eksperimento.

Kiek dar vėliau Pagman vėl buvo susigražinęs prarastą šlovę- kaip išeiginių dienų pasiturunčių afganų piknikų vieta. Bet vėlesni karai viską sugriovė. Iš visų kažkada buvusių statinių, 2010m. buvo likusi tik atstatinėjama Triumfo Arka.

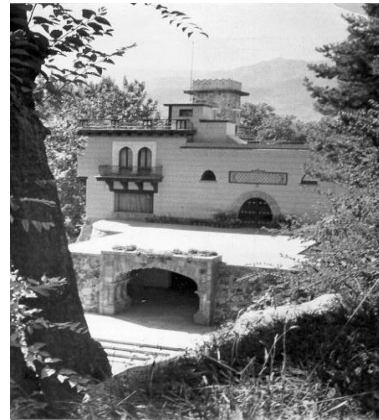
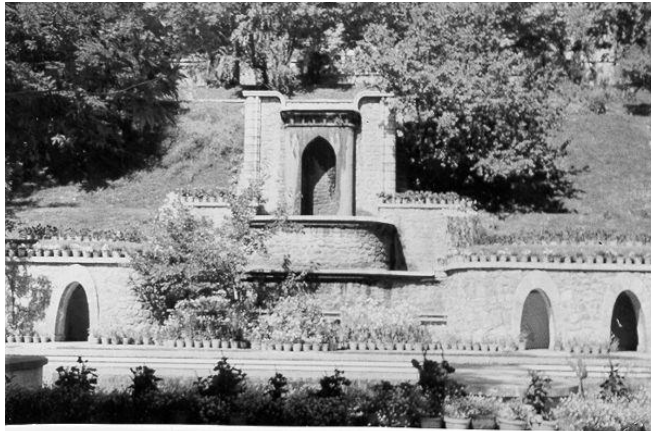

foto Danny Hilario 1960m. – Paghman

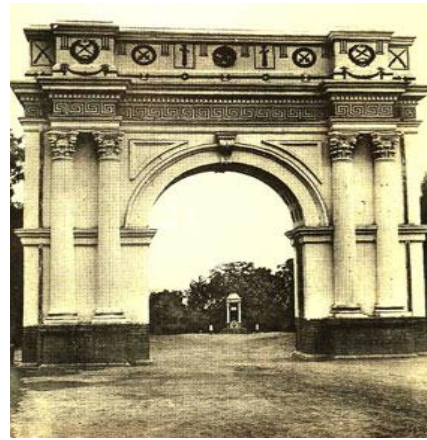

Mečetė pastatyta karaliaus Amanullah Khan gimimovietai paminėti

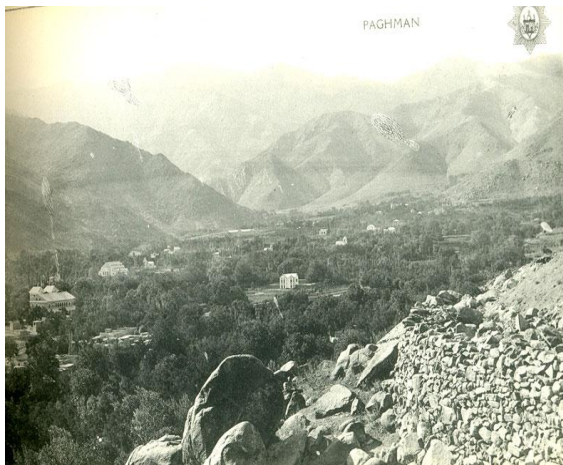
Pagman vandens kaskadai

Teatras

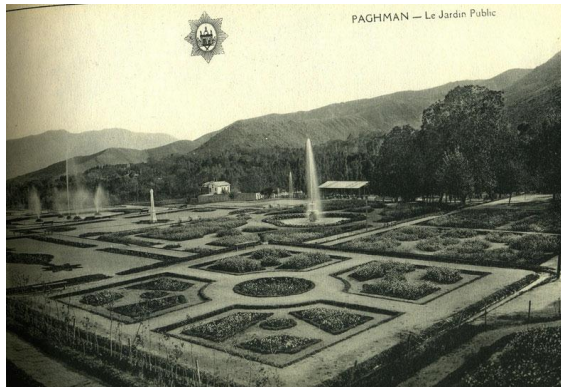
Triumfo arka

Paghman slėnis

Karaliaus vila

Bagh-e-Umumi parkas su fontanais ir įrengtais gėlynais

Darolaman Palace - Kabul

I Pasaulinis karas

1915m. antroje pusėje Vokietija ir jos sąjungininkai sėkmingai kovėsi visomis kryptimis Pirmame pasauliniame kare. Anglija paskelbė visuotinę mobilizaciją ir igijo teisę geriau išnaudoti žmogiškus resursus imdama šauktinius į karą iš Indijos. Nuo sausio iki rugsėjo vien iš Indijos buvo surinkta ir išsiūsta į vakarų frontą apė 200,000 karių. Rusijos žmogiškieji resursai irgi rodėsi neišsemiami. JAV dar neįstojusį į karą, gausiai rėmė sąjungininkus.

Susidarius tokiomis sąlygomis Vokietijos aukščiausia karo vadovybė buvo itin suinteresuota norėdama išlaikyti pasiektų pergalių laimėjimus. Todėl sugalvojo strateginį planą- operaciją prieš užnugaryje, kuria galėtų paraližuoti Anglijos ir Rusijos veiksmus, tuo pačiu atveriant kelią į neutralų Afganistaną turintį žaliavos išteklius. Visas sumanymas buvo - remtis islamo faktoriumi ir musulmonų nepasitenkinimu vykdoma Rusijos ir Britanijos imperiškoms politikoms. Šiam planui realizuoti turėjo būti panaudoti reakcingame rusiškame Turkestane

laikomi dešimtys tūkstančių vokiečių, austrų ir turkų belaisvių, o britai iš Indijos į vakarų frontą pasiuntė visas savo tinkančias kovai dalinius, palikdama tik keleta musulmoniškų divizijų.

Afganistanas tuo metu kunkuliavo antibritiškais nuotaikomis, judėjimui vadovavo artimi Habibullah Khan žmonės, jo brolis Nasrullah Khan ir sūnus Amanullah Khan. Juos rėmė karo ministras Nadir- Khan (Sardar Sipahsalar Muxammed Nadir- Khan). Visas operacijos sumanymas buvo toks- pakurstyti karą Afganistane su Britiškąja Indija ir jei bus reikalinga nuversti šalies valdžią, apginkluojan ir suteikiant visokeriopą pagalbą pasienio nuo nieko nerpiklausomoms ir kariaujančioms su britais gentims. O taip pat aprūpinti ginklais ir amunicija maištui musulmonus rusiškame Turkestane ir iš išlaisvintų karinių belaisvių suformuoti 20.000 kariuomenę galutiniam tikslui pasiekti.

Į Afganistaną buvo pasiūsta kruopščiai parinkta ir paruošta ekspedicija, kuriai vadovavo pulkininkas Nidermiller. Į grupės sudėtį buvo įtraukti indų nacionalistai emigravę į JAV ir iš anglų armijos belaisvių puštun, momanų, masudų ir afrodiečių suformuota grupė. Jie buvo paleisti iš nelaisvės su sąlyga jog kovos „už Islamą“ prieš britus ir rusus. Operacijai vadovavo iš Berlyno generolas fon Bartenverfen- politinės dalies viršininkas ir Nikolai- Vokietijos žvalgybos vadas.

Austrijos kariniam ataše Teherane buvo įsakyta atvykus ekspedicijai organizuoti iš Rusijos pasienio į Persiją vokiečių belaisvių perbėgimą. Kad jų pagalba būtų suformuotas vadovaujantis branduolys reformuojamai būsimai afganų armijai.

1915m. rugsėjyje ekspedicija atvyko į Afganistano teritoriją, kas tuoj pat sukėlė neigiamą britų ir rusų reakciją. Reikalaujant išduoti „vokiečių gaują“.

Habibullah Khan jiems atraišė: „Herate gauja pagauta ir su sargyba išlydėta į Kabulą, kur bus teisiami už nesantaikos kurstymą“. O pats tuo metu Kabulo prieigose garbės sargybos lydimas iškilmingai pasitiko vokiečių ekspediciją. Nes buvo apsisprendęs išnaudoti susidariusią situaciją ir iš visų trijų suinteresuotų pusių išspausti kuo daugiau pinigų.

Jis pavedė vokiečiams pilnai reorganizuoti savo armiją ir suprojektuoti bei vadovauti gynybiniam itvirtinimams aplink Kabulą.

Per labai trumpą laiką buvo paruošta karo lauko vadovybė, pavyzdiniai pėtininkų būriai, kulkosvaidininkų komandos ir šturmo bataljonai kurių sudėtyje dominavo vokiečių ir austrų kareiviai bei puskarininkai. Taip pat reformuota artilerija kurios pagrindą sudarė greitašaudžiai pabūklai. Viena tokia baterija dislokuota kalne netoli vokiečių rezidencijos pastatų. Ten pat įrengta telegrafo stotis kuri perimdavo britų-indų karinės vyriausybės pakalbius.

Užmezgsti kontaktai su pasienio gentimis ir organizuota keleta rimtų išpuolių į Peschevar. O netoli šiaurinių sienų sukurti atraminiai aprūpinimo punktai reguliariam vokiečių- turkų belaisvių perėjimui iš Turkestano į Afganistaną.

Ir jau 1916m pradžioje padėtis šalyje smarkiai pakrypo rusų- britų nenaudai. Gynybiniai įtvirtimai apie Kabulą buvo baigti, kaip ir pirmasis etapas afganų armijos reformavime. Afganų liaudis propagandistų įdėto tirūso dėka pasiruošusi kilti į „šventąjį karą“.

Britai susidūrė su rimtais sunkumais norint išlaikyti šiaurės vakarų Indijos pasienio kontrolę, eileje miestų (dabartinio Pakistano teritorija) buvo išaiškinti ruošti vokiečių sąmokslai. Išsiaiškinta, kad afganų musulmonų sukilimą ruošiasi palaikyti ir Indijos musulmonai.

Britai nusprendė pasielgti išmėgintu metodu ir ėmė derėtis su Habibulah dėl kasmetinių išmokų padidinimo iki 2mil.800tūkst. rupijų. Reikalaudami už tai išvyti vokiečius iš Kabulo. Habibulah reikalavo padidinimo kasmetinių subsidijų iki 10 mil. rupijų. Šiam sandėriui įvykti paskatino aplinkybės- į Turkestaną atvyko Indijos Radža emigracijoje Maxandra Pratap ir Afganistano karaliaus kanceliarijos viršininkas mirza Muxamed Ali- Khan su laišku Rusijos imperatoriui. Tai buvo pasiūlymas slaptam sandėriui: vokiečių misijos, Afganų karaliaus ir Rusijos imperatoriaus turi pradėti bendrą kovą prieš britus Indijoje. Rusija nors ir gavusi savo sąjungininkės Anglijos reikalavimą suimti ir perduoti derybininkus britams, to nepadarė išleisdama juos atgaliuos. Bet ir nieko konkretaus pasiuntiniams nepažadėję.

Tai paskatino britus nusileisti Habibullah prašomai sumai, Indijos vice- karaliui pabrėžus: „Jei vokiečių misijos visiškai pašalinti nepavyks, tai sutiktume kad ji būtų perkelta į šiaurines Afganistano provincijas, t.y. į Rusijos pasienį.

Khan atliko ką įsipareigojo, pagrindinės vokiečių misijos pajėgos pajudėjo į Rusijos Turkestaną, O Kabule liko pora dešimčių karininkų ir 80 kareivių bei puskarininkių vokiečių.

Tuo metu vokiečių sąjungininkai- turkai puolė Persiją. Ir jei jiems būtų pavykę užimti Teheraną ir į Afganistaną įvesti 4-5 tūks. Karių, Afganistanas būtų paskelbęs karą Anglijai.

Rusija žiauriai susidorojo su maištininkais Turkestane, kuriuos sukilti inspiravo vokiečių ekspedicija. Ir perspejo indų britų vyriausybę- jei ši „nepamirš“ afganų karaliaus, ives savo karinius dalinius į Afganistaną.

Anglai nutraukė subsidijas. Khan pasiuto- jam pareikalavus iš miesto buvo išvesti ir izoliuoti misijos likučiai, keleta šimtų kavalerijos raitelių lakstė po šalį ieškodami vokiečių. O britai pasiūlė Afganistanui prisijungti prie antivokiškos koalicijos.

1918m. Habibullah gimtadienio proga iškilmingo parado metu buvo nušautas.

II pasaulinis karas

Antro Pasaulinio karo išvakarėse Afganistano valdžia ieškojo naujų būdų draugystei sustiprinti su Vokietija, Italija ir Japonija.

Baigiantis trisdešimtam dešimtmečiui stipriausią pkarinę paramą afgnistanui teikė Turkija ir fašistinė Vokietija. Turkų karininkai dėstė Kabulo karininkų mokykloje ir kaip kariniai patarėjai dalyvavo afganų armijos paruošime. Vokiečių patarėjai ir instruktoriai ruošė kadrus aukščiausio kariuomenės vadovaujamo ešelono, užimė valdančius postus policijoje, karinėse gamylose, pašte, telegrafe. Atliko aerofotografavimą šiaurinių provincijų ir kelių tiesime.

Vien 1938m Vokietija suteikė Afganistanui karinę paramą už 8 mil. Markių vokiškiems šautuvams, kulkosvaidžiams, artilerijai ir lektuvams įsigyti. Norint sudaryti palankesnę dirvą propagandistai aiškino afganams apie tariamą bendrą arijų protėvių turėjimą ir fašistines idėjas. Dalis afganų karininkų baigė paruošiamuosius kursus Turkijoje, Vokietijoje, Italijoje, TSRS ir Japonijoje.

Pasidėjuskaro veiksams Vokietija primygtinai reikalavo Afganistano valdžios stoti į bloką, kad turėtų galimybę naudotis šalies teritorija išpuoliams prieš TSRS ir britų – Indijos.

1939m. lapkričio 25d. Hitleris įsakė paruošti strateginį planą vokiškų dalinių judėjimui Afganistane, kaip papildomai kryptį puolant TSRS.

1941m. balandžio 7d. Planas generolo Galderio buvo paruoštas, kuriame generalinio štabo viršininkas nurodė tokius skaičius: reikalinga 17 divizijų, tame tarpe 3tankų, 4lengų pėstininkų, 6 kalnų 4 paprastų pėstininkų ir 1 autotransporto pulkas. Šie paskaičiavimai buvo įtraukti į štabo direktyvas N32 „Pasiruošimas periodui pasibaigus Barbaros planui“

Pagal šį planą ketinama pulti Vidurio Rytus iš tarybinės Užkaukazės į Iraną ir per Afganistaną į Indiją. Ir buvo pradėtas vykdyti 1942m. vasarą kaip sudėtinė „Orient“ plano dalis, kai fašistų daliniai ėmė artėti prie Kaukazo kalnagūbrio.

Vokietija afganų valdžiai žadėjo, jei jie puls britaniškąją indiją, praplėsti žemes šiaurės vakarų Indijos žemėmis, o kai bus nugalėta TSRS atiduoti afganams visą Vidurio Aziją.

1941m. spalio mėn. TSRS nusiuntė Afganistano valdžiai notą, kurioje buvo siūloma imtis priemonių Afganistano teritorijoje veikiančių ir rengiamų fašistų agentūros išpuolių ir jų pašalinimu iš šalies.

1941m.spalio 16d. Atsakyme buvo pranešta: „ Apie 200 vokiečių ir italų tautybės piliečių, kurie nera diplomatinų atstovybių nariai, liepta palikti šalies teritoriją“

Bet diplomatinių santykių su Vokietija, Italija Afganistanas nenutraukė per visus antro pasaulinio karo metus. Neutraliteto politika vykdoma Afganistano pilnai atitiko jos nacionaliniams interesams ir su kitomis šalimis viso karo metu. Bet Vokietijai užpuolus

TSRS, karalius Zachir Sah iš izdo skyrė nemenką sumą kad Kabulo mečetėse būtų atliktos padėkos maldos.

Bet kaip žinia, nei „Orient“ nei „Barbarosos“ planas nepavyko ir tai neiššaukė tolimesnių veiksmų Afganistane.

Afganų pasienio kariuomenės karys Chaiber pasienio punkte 1940m. ©www.images.google.com

* * *

Po Nadir Khan mirties sostą užėmė jo sūnus paauglys Muchamed Zahir Shah. Jam valdant Afganistanas pamažu darė progresą įvedant edukacinę reformą; galvos apdangalas tapo savanoriškas. 1964m. nauja konstitucija pavertė šalį konstitucine demokratija. Daug įžvalgos reikalaujančios reformos buvo prižiūrimos ministro pirmininko Mohammed Daoud, kuris buvo karaliaus pusbrolis. Kaip ir jo protėviai, Daoud žaidė žaidimą: kviesdamas TSRS ir JAV bendradarbiavimui, kad būtų plėtojamas verslas ir amatai, tuo pačiu žvangino kardais Pakistane dėl Durand linijos. 1973m. po 40m šalies valdymo, jis klastingai nuvertė savo pusbrolių, prieš tai užsitikrinęs džirga (jirga - genčių atstovų susirinkimas) paramą, perrašė konstituciją ir pasiskelbė šalies prezidentu. Zhir Shah į šalį gryžo tik 2002m.

Paskutinis Afganistano karalius Zahir Shah

Afganų komunistai

Nors Daoud palaikė stiprius ryšius su sovietais, jis siekė stiprinti šalies neutralumą, apsilankydamas JAV ir Irane. Sovietai skausmingai regavo, nes buvo daug investavę afganų armijos parengimui, taip pat afganų komunistinių užuomazgų - Afganistano žmonių demokratinės partijos (AŽDP) kūrimui. Bet netgi pradinėje stadijoje partija suskilo į du besivaidijančius blokus: KHALQ („Žmonės“) ir Paštunų remiamą PARCHAM („Vėliava“ arba „Vardas“) Muhamedo Daud vyriausybę įėjo net 7 komunistų ministrai priklausantys vienai LADP frakcijai, iš nuosaikaus charakterio, Paržam (Vėliava). 1975 m. netikėtai pasisukus Afganistano politikai, pradėta riboti komunistų įtaka tarptautinei politikai – Muhamedas Daudas pradėjo sudarinėti ūkines sutartis su vakarų valstybėmis, taip pat Iranu ir Indija. Be to, nors bendradarbiavimas su TSRS truko toliau, matėsi požiūrių skirtumai tarp Kabulo ir Maskvos kas keitė TSRS įtaką Afganistano politikai. Tai buvo pagrindinė priežastis kitam kariniam perversmui (vadinamajai balandžio revoliucijai), per kurią 1978 m. balandžio 27 d. Muhamedas Daudas buvo nuverstas. Nenorėdamas pasiduoti, prezidentas žuvo su visa šeima per prezidento rezidencijos šturmą vykdytą 1978 m. balandžio 30 d. kurio metu buvo naudojami tankai ir lėktuvai.

Afganistano herbas 1974-78m. Mohammed Daoud

Politiniu detonatoriumi kariniam 27 balandžio perversmui tapo vieno iš NDPA partijos lyderio Mir Akbar Haibana paslaptinga žmogžudystė. NDPA nors ir neturėdama irodymų, nusikaltimu apkaltino afganų tautos valdovą Daud Chan. Laidotuvių ceremonija, kuriose vien afganų

komunistų juose dalyvavo apie 15 000, virto protesto akcija prieš valdantį režimą. Chalkistas Nur Mohamad Taraki ir parchamistas Babrak Karmar ragino atkeršyti “už draugopralietą kiekvieną kraujo lašą”. Neapsikentęs tokių kalbų Daud liepė areštuoti Taraki ir Karmal. Tai tapo signalu sukilimui

Ankstų balandžio 27d. rytą iš rytinių Kabulo rajonų, centro link, pajudejo 4 tankų brigados. Sukilėliai greitai nuginklavo sostinės policiją, užėmė strateginius objektus ir apsupę prezidento rūmus “Ark” apšaudė juos iš tankų. Iš Bagram aerouosto atskridę kariniai lektuvai vadovaujami Abdul Kadyr bombardavo rūmus. Rūmų apgultis truko visą naktį ir tik ryte komunistai isiveržė į rūmus nužudydami Prezidentą Mohammad Daud ir jo visa seima.

Tos pačios dienos vakare Hafiza Amin per Kabulo radiją pranešė tautai apie “karališkos šeimos valdymo pabaigą” ir “proletarines-revoliucines tarybos pergalę”

1978 m. balandžio 30 d. oficialiai paskelbta Afganistano Demokratinė Respublika . Jos vadovu tapo **Nur Mohamed Taraki**, komunistas priklausantis Chalk (*Žmonės*), radikaliai LADP frakcijai.

Karaliaus ARK rūmai Kabulas foto 1960m.

* * *

Nuo 1978 m. marksistinė valdžia vedė glaudžios sąjungos su TSRS politiką. TSRS pirmoji pripažino naują valdžią pasirašydama bendradarbiavimo sutartį. Nur Muhamedas Tarakis vienu metu paskelbė radikalių visuomeninių pasikeitimų planą, kurie turėjo privesti prie tradicinių ir

struktūrinių visuomenės pasikeitimų. Nuspręsta spartinti valstybės industrializaciją ir pasaulietinimą nesikaitant su visuomeninėmis-ūkinėmis realiomis ir tradicijomis. Be to, nurašyti kaimo ūkių įsiskolinimai, apsunkinta hipotekų veikla ir įvestas privalomas švietimas vaikams, vykdytas masinis politinis teroras ir agresyvi antireliginė kampanija. Buvo viešai deginamas Koranas, žudomi islamo imamai, ar išžudomi ištisi klanai

Nur Mohamed Taraki

Herato miesto bombardavimas

Afganų komunistų represijos, suprantama, sukėlė visuomenės pasipriešinimą. Iki 1979 m. kovo mėnesio antikomunistiniai protestai, kuriuose pagrindinį vaidmenį vaidino islamas, išsiplėtė per visą valstybę. Pasipriešinimo viršūnė buvo žudynės Keralos kaime, kurioje afganistaniečių armija nužudė apie 1700 gyventojų – visi buvo sušaudyti, o kūnai sunešti į duobes ir užpilti. Per trumpą laiką kontrrevoliucionieriai, vadovaujami Ismaelio Chano (buvusio Afganistano vyriausybės armijos karininko), kontroliavo Herato miestą, jame žudė tarybinius vadovus ir atiminėjo valdžią iš komunistų aplinkiniuose rajonuose. Kur Muhamedas Tarakis ir Afganistano komunistai paprašė TSRS realios pagalbos, kai situacija palaipsniui tapo nebevaldoma. 1979 m. kovo mėnesį Migai subombardavo Herato miestą, kuriame žuvo nuo 5 iki 25 tūkstančių žmonių kai jame gyveno apie 200 000 žmonių. Paskui į miestą įsiveržė Afganistano armija, kuri toliau žudė ir suiminėjo politinius priešingus.

Herato ataka tik dar paaštrino konfliktą – po mėnesio afganistaniečiai vėl paprašė TSRS

pagalbos, iki 1979 m. gruodžio tokių prašymų buvo apie 20. Jiems buvo duota daug karinės

amunicijos (kaip pagal afganistaniečių armijos galimybes) kurios vertė 53 milijonai rublių; 140 minosvaidžių, 90 šarvuotos technikos, 48 tūkstančius šaunamųjų ginklų, 1000 granatsvaidžių ir 680 aviacinių bombų. Taip pat 100 napalmo talpų ir 150 mažesnių bombų. Atsisakyta suteikti cheminio ginklo ir malūnsparnių.

РГАСФД

afg-1979-0000000000

Pirmas oficialus Afganistano prezidento Nur Muhamed Taraki vizitas Maskvoje

Masinis teroras

Gavęs tarybinę pagalbą (taip pat apie 5000 karinių patarėjų), komunistinis režimas nusprendė likviduoti visą opoziciją, sunaikinant ištisus kaimus. Dėl kankinimų ar trėmimų į koncentracijos stovyklas (pvz., kalinių kompleksas *Pol-e-Czarki* rytų Kabulo dalyje) žuvo apie 100 000 žmonių, o 500 000 afganistanų pabėgo į kitas valstybes. Sunaikintas visas valstybės intelektualų elitas – mokytojai, poetai, mąstytojai buvo siunčiami mirti be teismo, dažnai tik nurodžius Afganistano slaptosios policijos karininkui.

Tuo pačiu laiku prasidėjo vidiniai Afganistano komunistų partijos LADP pasikeitimai. Radikalus sparnas Chalk visiškai įgavo persvarą prieš nuosaikų Parczam, kurio nariai buvo išsiųsti kaip ambasadoriai į rytų bloko valstybes - pavyzdžiui, Babrakas Karmalis buvo priverstas išvažiuoti į Čekoslovakiją. 1979 m. rugsėjo 10 d. LADP vadovu tapo Hafizulahas Aminas. Keletą dienų vėliau buvo duotas įsakymas likviduoti vidinę partijos opoziciją – taip pat iki tol buvusį Afganistano premjerą Nur Muhamedą Tarakį, kuris buvo nužudytas 1979 m. rugsėjo 14 d. iš karto grįžęs iš Maskvos.

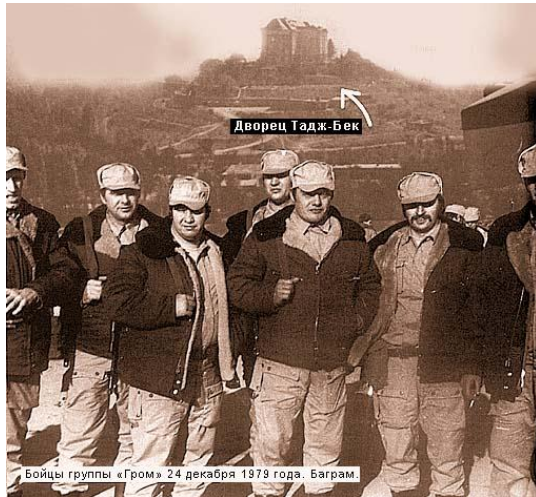
Sovietų invazija

1979m. TSRS CK sprendimu Afganistane įvesta tarybinė armija. Jos kontingentą sudaro apie šimtas tūkstančių įvairios paskirties dalinių kareivių ir karininkų. Pretekstas – internacionalinė pagalba broliškai tautai. O tikrovėje – baimė, kad vidinių neramumų ir partijų vadovų rietenų draskomi afganų tautos lyderiai kreipsis pagalbos į NATO bloko šalių narius ar kitas priešiškas nusiteikusias šalis. Vakarų šalių pagalba ir jų dalinių atsiradimas TSRS pašonėje sudarytų tam tikrų keblumų. Tiksliau įvesti ribotą savo karių kontingentą, nes Afganistanas ribojasi su Iranu, Pakistanu, Kinija, Indija. Tarp kapitalizmo ir komunizmo ideologijas palaikančių šalių tebevyko šaltasis karas. JAV kariniai specialistai, išstudijavę padėtį Afganistane, rekomendavo savo šalies senatui padidinti pagalbą nuo 300.000 dolerių iki milijardo besikuriančiai ginkluotai Afganistano opozicijai. Siekti, kad jėgų santykis būtų keturi maištininkai prieš vieną sov. kareivį, išnaudojant vietinių drąsą ir religinius ypatumus. JAV politiką Afganistano adžvilgiu parėmė didesnė dalis islamo pasaulio ir visos NATO šalys, netgi Kinija ir tokios neutralios šalys kaip Švedija, Šveicarija. Pakistano, Irano teritorijose įkurtos karinės stovyklos, kuriose vakarų šalių kariniai instruktoriai ėmė ruošti ir partizaniniam pasipriešinimui už Alachą mirti pasiruošusius modžahedus. Paskelbtas **DŽICHADAS**.

Karas užtrunka dešimt metų, vien TSRS netenka apie dvidešimt tūkstančių karininkų ir kareivių žuvusiems, sužalotų – triskart daugiau. Manoma, kad Afganistane per sovietinę okupaciją žuvo, buvo sužalota ar neteko pastogės pusė šalies gyventojų. Afganistane dislokuotos sovietų armijos dalinių vadai jau pirmaisiais metais susidūrė su nenumatytais sunkumais: armiją sudarė ne profesionalai, o 18-20 m. šauktiniai ir nedidelis nuošimtis karininkų bei lygtinių. Nei kareiviai, nei karininkai nebuvo moraliai paruošti karui: juos tiesiog be jokių instruktažų ir psichologinio paruošimo iš dislokacijos bazių sąjungoj sausuma arba oru permetė į Afganistaną ir tiesiog į mūšį. Be to – mažai supažindinę apie vietinę religiją ar papročius. Ir jau pirmose armijos operacijose, tiesioginio kontakto su vietiniais metu nežinodami musulmoniškų papročių savitumo, pridaryta daug nepataisomos žalos. Kareivių gerbiuviu nebuvo tinkamai pasirūpinta, jie šalo palapinėse, prastas maitinimas. Net kuklių atlyginimų pirmus pusę metų iš viso nemokėjo. Kareiviai, bėgdami nuo niūrios kasdienybės, ėmė naudoti narkotikus – hašišą (kurio Afganistanas pagamina tiek, kad net karo metais iš pardavimo uždirba keliasdešimt milijardų dolerių). Prasidėjo plėšikavimai: iš vietinių atiminėjami pinigai, laikrodžiai, magnetofonai, plėšiamos smulkios parduotuvės. Dalinių

vadovybė ėmėsi įvairiausių būdų šios problemos sprendimui: kariai baudžiami įvairiomis statutinėmis nuobaudomis, politrukai supažindina kareivius su karinio kodekso straipsniais, stambesniuose junginiuose atsiranda “osobistai” –(ypatingasis KGB skyrius) pradeda kelti baudžiamąsias bylas prasižengėliams.

Garsus tadžikų vadas **Ahmad Šach Masud**, ilgai ir sėkmingai vadovavęs Painšero slėnio gynybai, apie savo priešus- tarybinius karius, užklaustas korespondentų atsakė: ``Gera fiziškai ir taktiškai paruošti, labai gera karinė technika, bet per jauni

KGB spec padalinio „Grom“ kariai gruodžio 24d. 1979m

Naujas šalies herbas 1980-86m.

Karalienės Soraja vasaros rezidencija, vėliau sovietų imta vadinti Amino rūmais

1980m. sausio 30d. Sovietų armijos šarvuočiai Kabule

Sovietų invazijos priešistorė

1973m. paskutinį afganų karalių Zakirą Šachą nuvertė jo svainis, buvęs ministras pirmininkas Muhamadas Daudas, paskelbęs šalį respublika. 1975m. įvyko pirmasis sukilimas, kurį iniciavo islamistai. Jis buvo žiauriai numalšintas. 1978m. balandį Kabule vyko demonstracijos, su kuriomis vėl susidorota. Balandžio 28 d. maištininkai įsiveržė į prezidentūrą. Prezidentas Muhamadas Daudas nužudytas kartu su šeima, artimaisiais ir prezidentūros darbuotojais. Šalies vadovu tapo demokratinės liaudies partijos lyderis Naoras Muhamadas Tarakis. Islamistai pasibaisėję: moterims įsakyta nebenešioti čadru, iškeltos raudonos vėliavos. Dvasininkijos lyderiai pasipiktinę. Už tai jie šaudomi ar deginami gyvi miesto aikštėse. Naujosios valdžios prašoma Maskva atsiunčia į šalį apie 5000 karinių ir kitų sričių specialistų. 1979 m. kovo 15 d. Herato mieste maištas. Maištininkų pusėn pereina 17- toji pėstininkų divizija. Išžudyti divizijos karininkai ir rusų patarėjai. Miestas kontroliuojamas sukilėlių. Gegužės mėnesį Kabule demonstracijos, armija panaudoja jėgą. Demonstracija virsta maištu. Žudomi sovietiniai patarėjai ir jų šeimos. Šešiasdešimčiai žmonių nukertamos galvos ir užmautos ant kuolų nešiojamos po gatves. Tarakis prašo Sovietų armijos įsikišimo. Sovietai delsia, bet kariniai specialistai tiria ir analizuoja padėtį. Išvada – armijos įvesti galimybių nėra, galima pagalba ginklais, technika, maistu. Ir jau rugpjūčio pradžioje į Bagramą (60 km nuo Kabulo) atvyksta pirmoji karinės technikos siunta ir Ošo desantinio pulko batalionas, specializavęsi kovai kalnuotose vietovėse. Rugšėjo 11d. Kabulo aerouoste iš Maskvos grįžtantį Tarakį pasitinka jo dešinioji ranka ir, kaip jis pats save vadina – mokiny, ministras pirmininkas Hafizulatas Aminas. Kol prezidentas viešėjo Maskvoje, Aminas perėmė valdžią į savo rankas. Rugšėjo 14 d. partijos vadovybei spaudžiant, Tarakis nušalinamas nuo pareigų. Tą pačią naktį Aminas pasmaugia prezidentą ir išžudo visą jo šeimą. Po keletos dienų jau Aminas skuba į Maskvą prašyti karinės pagalbos, nes po visų represijų padėtis šalyje nebekontroliuojama. Sovietai vis dar delsia. KGB agentai infiltruoti į Amino aplinką. Sukurta versija, kad besimokydamas Aminas buvo užverbuotas CŽV.

Gruodžio 27d. KGB agentas virėjas įdeda nuodų, nuo kurių Aminas būtų miręs, bet iškviesti du rusų gydytojai (neinformuoti apie KGB pasikėsinimą) laiku suteikia medicininę pagalbą.

Tuo metu 300 rinktinių Amino karių saugomus Chatš Bek(karaliaus rūmai) ėmė šturmuoti 150 Sovietų armijos karių. Diversinę grupę sudarė 24 KGB karininkai iš ALFA, ZENIT ir PERO skyrių, treniruoti spec. operacijoms, - KGB karininkų elitas. Taip pat Ferganos ir Vitebsko desantiniai batalionai ir “musulmonų bataljonas” – specialios paskirties būrys suformuotas iš sovietinių uzbekų, tadžikų ir kirgizų. Prasideda operacija kodiniu pavadinimu ŠTORM 333.

1986m. padėčiai vis blogėjant ir maištininkams ėmus kontroliuoti vis didesnius šalies plotus, Maskva mėgina gelbėti padėtį Babrak Karmal (buvo išgabentas į TSRS ir baigė savo dienas Pamaskvio viloje) pakeisdami kitu savo statytiniu buvuviu slaptųjų tarnybų šefu Najibulah. Bet 1988 m. opozicija jau kontroliavo didžiąją šalies dalį ir perėmė karinę iniciatyvą į savo rankas.

city-list.json

1988 m. balandžio 14 d. Ženevoje buvo pasirašytas Afganistano, Pakistano, TSRS ir JAV susitarimas, kuriuo remiantis TSRS buvo priversta iki 1989 m. vasario 15 d. išvesti savo kariuomenę iš Afganistano. Taip pasibaigė beveik 10m. trukęs Afganistano- TSRS karas. Nepaisant to, TSRS remiama Afganistano prosovietinė vyriausybė dar laikėsi iki 1992 m., kol į Kabulą atvyksta naujasis TSRS Prezidentas B. Jelcinas ir vice prezidentas Ruckojus. Jie pradeda derybas su mudžachedais ir nustoja remti Nadžibulos kariuomenę.

Buvusio TSRS statytinio Nadžibulah likimas nepavydėtinas,- jis kartu su broliu Kabule mudžachedų pakariamamas ant šviesaforo stulpo.

Šalies prezidentas Najibulah

Najibulah egzekucija